

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

ในประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงของระบบเกษตรกรรมตามยุคสมัย การเปลี่ยนผ่านของระบบเกษตรกรรมภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอาจแบ่งได้เป็น 3 ยุค คือ ยุกระบบเกษตรกรรมแบบยังชีพ (Subsistence Agriculture) ในช่วงแผนฯ 1 ถึงต้นแผนฯ 3 (พ.ศ. 2504 - 2516) โดยมีเป้าหมายการผลิตเพื่อเลี้ยงชีพโดยใช้ต้นทุนต่ำ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง เกิดจากการเริ่มใช้แผนฯ ต่อมา ยุกระบบเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ (Commercial Agriculture) ในช่วงปลายแผนฯ 3 ถึง ปลายแผนฯ 6 (พ.ศ. 2517-2533) โดยมีเป้าหมายการผลิตเพื่อขายโดยใช้ปัจจัยการผลิตเต็มที่เพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยพื้นที่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง เกิดจากการปฏิบัติเขียวและการพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร และต่อมาคือ ยุกระบบเกษตรกรรมเชิงทวิลักษณ์ (Dualistic Agriculture) ซึ่งหมายถึงระบบเกษตรกรรมที่มีทั้งการเกษตรเชิงแข่งขันและการเกษตรแบบยังชีพ ในช่วงต้นแผนฯ 7 ถึงแผนฯ 9 (พ.ศ. 2534-2549) โดยมีเป้าหมายการผลิตเพื่อขายให้ได้ผลตอบแทนสูงโดยลดต้นทุน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง เกิดจากกระแสการทำกรเกษตรแบบยังชีพ และในช่วงท้ายนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานแนวคิดทฤษฎีใหม่ และในปี พ.ศ. 2542 ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตเผยแพร่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ระบบเกษตรทางเลือกขยายกว้างขวางกลายเป็นกระแสหลักในประเทศไทย (ชุมพรทริป. ออนไลน์. ม.ป.ป.)

การเกษตรแผนปัจจุบัน เป็นผลสืบเนื่องมาจากการปฏิวัติเขียวในราว ค.ศ.1960 (พ.ศ. 2503) โดยใช้ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เกษตรและเทคโนโลยี มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้า เช่น การใช้พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่ให้ผลผลิตสูง การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร ไถพรวน ได้ลึกมากขึ้นทดแทนแรงงานจากสัตว์ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถผลิตได้ในทุกช่วงเวลาและมีผลผลิตอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการใช้สารเคมีทางการเกษตรจำพวกปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และฮอร์โมนพืชสังเคราะห์ ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูงขึ้นในการลงทุนที่เท่าเดิม ในระยะเวลาเดิม เพื่อจะได้มีวัตถุดิบป้อนให้กับโรงงานอุตสาหกรรมและเป็นการประหยัดแรงงานเนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่หันไปสู่อุตสาหกรรมตามที่ได้มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมก่อนหน้านี้ (อานัฐ ดันโซ. ออนไลน์. ม.ป.ป.)

การปฏิวัติเขียว ได้กลายเป็นนโยบายและแนวทางหลักของการพัฒนาประเทศส่วนใหญ่ในโลก นโยบายส่งเสริมการทำกรเกษตรรวมถึงเทคนิคการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ได้ถูกกำหนดให้ใช้แนวทางเดียวกันจนกลายเป็นระบบหลักของทุกประเทศรวมถึงประเทศไทย เนื่องจากแนวคิด

ในเรื่องผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ที่เน้นความสามารถในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรเป็นจำนวนมากมีผลตอบแทนสูง ส่วนผู้ผลิตได้กลายเป็นแนวทางหลักในการเลือกรูปแบบการผลิตทางการเกษตร (อานัฐ ตันโช, ออนไลน์, ม.ป.ป.)

การปฏิวัติเขียวได้เข้าสู่ประเทศในเอเชียตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง โดยประเทศผู้ชนะสงครามได้นำการเกษตรกรรมที่ในยุคนั้นเรียกว่า “เกษตรกรรมแผนใหม่” ที่เน้นการใช้สารเคมีสังเคราะห์เข้ามาสู่ประเทศญี่ปุ่น และได้แพร่ต่อไปยังประเทศพันธมิตร เช่น เกาหลีใต้ และอีกหลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย เป็นต้น รูปแบบการเกษตรแผนใหม่นี้ช่วยให้ประเทศญี่ปุ่นสามารถผลิตพืชผลได้ในปริมาณที่เท่ากับการเพาะปลูกแบบพื้นบ้านแบบดั้งเดิมแต่ใช้เวลาน้อยกว่า นอกจากนี้ยังใช้แรงงานของเกษตรกรน้อยลงได้มากกว่าครึ่งหนึ่ง จึงทำให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ และได้พัฒนากลายเป็นแนวทางหลักในการผลิตทางการเกษตรหลักของญี่ปุ่น และอีกหลายประเทศในเอเชียไปในที่สุด แต่อย่างไรก็ตามได้มีการตั้งข้อสังเกตว่ารูปแบบการผลิตแบบดั้งเดิมของการผลิตทางการเกษตรในญี่ปุ่นที่เน้นการปลูกพืชหมุนเวียนใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยคอก มีการคลุมดินดั้งเดิมที่ได้ปฏิบัติมาหลายร้อยปีที่ทำให้ระดับอินทรีวัตต์ในดินมีความคงที่ และส่งผลถึงระดับความอุดมสมบูรณ์ของดินให้อยู่ในระดับที่ให้ผลผลิตที่สามารถเลี้ยงชาวญี่ปุ่นได้ตลอดมาเป็นเวลายาวนาน ได้ถูกละทิ้งไปภายหลังจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรและเครื่องจักรกลทางการเกษตร สิ่งนี้มีผลให้อิฐในดินถูกทำลายหมดไปภายในชั่วอายุคนรุ่นเดียว โครงสร้างของดินเสื่อมโทรมลง พืชอ่อนแอลงและต้องพึ่งพาการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ชนิดต่าง ๆ จำนวนมากโดยจะขาดเสียไม่ได้ ซึ่งถ้าขาดปัจจัยการผลิตจากภายนอกเมื่อใด ผลผลิตจะลดลงจนเกิดปัญหาความมั่นคงทางด้านอาหารตามมาในทันที (อานัฐ ตันโช, ออนไลน์, ม.ป.ป.)

การทำเกษตรแผนใหม่ได้นำไปสู่การปลูกพืชเชิงเดี่ยว และการขยายพื้นที่ทำการเกษตรจากการเกษตรเพื่อปากท้องของตนเอง หรือการเกษตรแบบยังชีพ และนำไปสู่การทำเกษตรเพื่อปากท้องของผู้อื่น โดยมีการแลกเปลี่ยนเป็นสินค้าหรือเงินตรา กับผลผลิตทางการเกษตร หรือระบบการเกษตรเชิงการค้าทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าธรรมชาติ ทำให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ป่าอันเป็นทรัพยากรที่สำคัญในโลกและแหล่งต้นน้ำที่สำคัญลงด้วยการทำเกษตรแผนใหม่เป็นการสร้างรายได้ให้แก่บริษัทเอกชนขนาดใหญ่มากกว่าเกษตรกรที่แท้จริง (อานัฐ ตันโช, 2549 : 42)

อีกทั้งเกษตรกรรมแผนใหม่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของเกษตรกรไทย พัฒนาการของระบบ ทำลายฐานการเกษตรแบบยังชีพของเกษตรกร ทำลายระบบสังคมของชุมชน และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดที่มีต่อภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกละเลยด้วยเข้าใจว่าเป็นความเชื่อ หรือวิธีการปฏิบัติที่ไม่ทันสมัย ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ และไม่มีประสิทธิภาพ

และยังถูกรอบงำด้วยวัฒนธรรมตะวันตกซึ่งแฝงด้วยผลประโยชน์ทางธุรกิจโดยเฉพาะเทคโนโลยีเคมี ซึ่งเป็นที่นิยมและเห็นอย่างชัดเจนได้ คือการใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตร รวมถึงปัจจัยผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ เช่น การใช้รถไถแทนการใช้แรงงานจากสัตว์เลี้ยง สิ่งเหล่านี้ต้องนำเข้าจากต่างประเทศทั้งสิ้น ซึ่งถือเป็นการถ่ายทอดกันมาแบบผิด ๆ กลายเป็นชีวิตประจำวันที่ต้องดำเนินไปแบบขาดไม่ได้ นานวันเข้าสะสมกันนำพาประเทศชาติเข้าสู่วิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคมอันยากต่อการเยียวยา ดังเช่นทุกวันนี้ นอกจากนี้ผลกระทบจากการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมียังตกค้างในสภาพแวดล้อมทำให้เกิดปัญหามลพิษทางดิน ทางน้ำ และทางอากาศ ตามมาอีกด้วย (อานัฐ ต้นโช. 2549 : 42)

ตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราดในปัจจุบันเป็นชุมชนที่มีวิวัฒนาการมายาวนาน ตั้งแต่ยุคการค้าเลี้ยงชีพด้วยการเก็บของป่าไม่ว่าจะเป็นสมุนไพร สะตอ น้ำผึ้ง หน่อไม้ จากการสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าโดยความทรงจำของชาวบ้านที่เป็นพื้นเมืองดั้งเดิมที่เรียกว่าชาว “ซอง” (เชื้อสายเขมร-มอญ/เขมร-ไทย) พบว่าชุมชนสะตอเท่าที่จำความได้มีอายุมากกว่า 200 ปีขึ้นไป (กลุ่มผู้นำชาวชุมชนสะตอ. สัมภาษณ์. 2555)

ในยุคของการเก็บของป่าและล่าสัตว์ (Gathering Society) ของชาวชุมชนสะตอเท่าที่อยู่ ในความทรงจำของชาวบ้าน พบว่ามีการเก็บของป่าเก็บไว้กินในครอบครัวเป็นหลัก ส่วนที่เหลือจากการบริโภคจึงจะนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่น สินค้าที่มีความต้องการของชุมชนคือจำพวก เครื่องนุ่งห่ม เนื่องจากชุมชนเองไม่สามารถทำการผลิตสินค้าประเภทนี้ จึงต้องนำสินค้าในชุมชนไปแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่น

ในการนำของป่าไปแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่นนั้น ชาวชุมชนสะตอจะต้องเดินทางออกไป ในเมืองหรือการเดินทางไปถิ่นอื่นค่อนข้างยากลำบาก โดยใช้การเดินทางเท้า หรือเรือ จากการเดินทางดังกล่าว จึงเริ่มมีการนำเทคโนโลยีทางด้านเกษตรทำให้ชุมชนสะตอก้าวสู่สังคมแบบการเกษตร (Agricultural Society) การเกษตรของสะตอเริ่มต้นจากการปลูกข้าว หรือปลูกผลไม้ไว้กินเอง ส่วนปัจจัยที่จำเป็นต่อการยังชีพอื่น ๆ ก็จะใช้แบบการพึ่งพาตนเองโดยการเอาแรงเป็นหลัก เช่น การช่วยกันสร้างบ้านจากใบระกำ การหาของป่าเพื่อประทังชีวิต เวลาเจ็บป่วยก็ใช้สมุนไพร ในการรักษาบรรเทาความเจ็บป่วย เป็นต้น

การทำเกษตรของชุมชนสะตอได้มีพลวัตการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเริ่มจากการเกษตรแบบยังชีพ คือ การผลิตเพื่อมุ่งไว้สำหรับบริโภคในครอบครัวเป็นหลัก ไปสู่ การเกษตรที่ผลิตเพื่อยังชีพควบคู่ไปกับการผลิตเพื่อขาย จนกระทั่งในปัจจุบันเป็นการเกษตรเพื่อมุ่งผลิตเพื่อขายเป็นหลัก โดยมีประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนผลไม้ เช่น เงาะ ลองกอง มังคุด ทูเรียน ยางพารา เป็นต้น การทำเกษตรเพื่อขายของชุมชนสะตอ ก็ต้อง

ประสบปัญหาจนตรอกทางการเกษตรเช่นเดียวกับการทำเกษตรเคมีทั่วไป เช่น การต้องพึ่งตลาดจนประสบกับปัญหาต้นทุนการผลิตรวมถึงราคาผลผลิต การใช้สารเคมีที่ทำให้มีผลต่อคุณภาพของดินและน้ำ รวมถึงสุขภาพ เป็นต้น แต่ชุมชนสะอาดก็เป็นชุมชนเกษตรที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงแตกต่างจากชุมชนอื่นก็คือการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมในยุคโบราณสมัยที่ยังเป็นการเก็บของป่า คือวัฒนธรรมของชาวซอ เป็นวัฒนธรรมของชนพื้นเมืองยุคโบราณในเขตจังหวัดจันทบุรี และตราดที่ดำรงชีวิตมามากกว่าพันปีที่ผ่านมา โดยมีรูปแบบวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่ ณ ปัจจุบัน ในตำบลสะอาด เช่น การนับถือผีหิ้ง ผีหม้อ เป็นต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาว่าชุมชนสะอาดที่ใช้เกษตรแบบสารเคมีแต่ยังคงดำรงวัฒนธรรมของโบราณเอาไว้ได้ นอกจากเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเรียกกันว่าเกษตรทางเลือก ผู้วิจัยยังทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาเกษตรทางเลือกในทัศนะของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาด อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด โดยคาดหวังว่าผลการศึกษาที่ได้จะนำไปใช้เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเกษตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงผลกระทบของการทำเกษตรเคมีในทัศนะของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาด อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงรูปแบบเกษตรทางเลือกที่พึงประสงค์ของชุมชนสะอาดในทัศนะของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาด อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
3. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงมาตรการเกษตรทางเลือกในทัศนะของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาด อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

ประโยชน์ของการวิจัย

1. คาดว่าจะสามารถนำผลวิจัย เรื่อง การพัฒนาเกษตรทางเลือกในทัศนะของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะอาด อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ไปเป็นฐานข้อมูลในการสนับสนุนนโยบายเกี่ยวกับเกษตรทางเลือกสำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลสะอาด
2. คาดว่าจะนำผลการศึกษาไปเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการส่งเสริมเกษตรทางเลือก

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตในด้านพื้นที่ของการศึกษา

พื้นที่ของการศึกษาในตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด จะประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน

2. ขอบเขตในด้านช่วงเวลาของการศึกษา

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาการทำเกษตรเคมีของชาวมุขชนสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด โดยเน้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2555) เนื่องจากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมาพบว่าในการขยายตัวของการทำเกษตรเคมีอย่างกว้างขวางในเขตตำบลสะตอ อันเป็นผลมาจากความต้องการผลไม้ส่งออกนอกประเทศ

3. ขอบเขตในด้านเนื้อหาของการศึกษา

ในการศึกษานี้ผู้วิจัยจะพิจารณาเนื้อหาของเกษตรทางเลือกใน 6 รูปแบบ ได้แก่ เกษตรธรรมชาติ (Natural Farming) เกษตรอินทรีย์ (Organic Farming) เกษตรยั่งยืน (Sustainable Agriculture) เกษตรผสมผสาน (Integrated Farming) เกษตรทฤษฎีใหม่ (New Theory Agriculture) และวนเกษตร (Agro Forestry)

4. ขอบเขตในด้านประชากรของการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เกษตรเคมี หมายถึง การทำเกษตรเชิงเดี่ยวเพื่อการค้า โดยพึ่งพิงสารเคมีเป็นปัจจัยหลักในกระบวนการผลิต

2. เกษตรทางเลือก หมายถึง การทำเกษตรที่นอกเหนือจากที่ทำกันอยู่ส่วนใหญ่ ต่างจากเกษตรกระแสหลักซึ่งมีทั้งสารเคมีและเพื่อการค้า

3. เกษตรธรรมชาติ (Natural Farming) หมายถึง เกษตรที่ปล่อยตามธรรมชาติโดยไม่ใช้สารอินทรีย์และสารเคมี รวมถึง การใช้เทคโนโลยีทางการผลิตให้น้อยที่สุด

4. เกษตรอินทรีย์ (Organic Farming) หมายถึง การเกษตรที่มีการแทรกแซงโดยใช้สารอินทรีย์ เช่น ปุ๋ยหมัก น้ำหมัก แต่ไม่ใช้สารเคมี

5. เกษตรยั่งยืน (Sustainable Agriculture) หมายถึง การทำการเกษตรแบบผสมผสานที่มีการปลูกพืชและการเลี้ยงสัตว์หลายชนิดที่ผสมกัน มีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกันอย่างลงตัวในการปลูกพืชจะมีการใช้พื้นที่ปลูกให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการปลูกพืชต่างระดับกันเพื่อให้พืช

แต่ละระดับได้ใช้แสงโดยทั่วกัน และเกื้อกูลกันระหว่างพืชแต่ละชนิด และในการเลือกพืชแต่ละชนิดหรือรูปแบบการปลูกพืชจะพิจารณาจากสภาพพื้นที่แต่ละแห่งด้วย สำหรับการเลี้ยงสัตว์ก็จะใช้หลักการจัดการที่เกื้อกูลกันระหว่างสัตว์เลี้ยงด้วยตัวเอง หรือระหว่างสัตว์เลี้ยงกับพืชที่ปลูก โดยเน้นปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก เป็นเกษตรที่ทำแล้วให้ลูกหลานทำต่อได้

6. เกษตรผสมผสาน (Integrated Farming) หมายถึง รูปแบบการทำเกษตรที่มีกิจกรรมตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปในช่วงเวลาและพื้นที่เดียวกัน โดยกิจกรรมแต่ละชนิดสามารถเกื้อกูลประโยชน์ต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในไร่นา เช่น ดิน น้ำ แสงแดดอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด มีความสมดุลของสภาพแวดล้อมและเพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นเกษตรที่ไม่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว

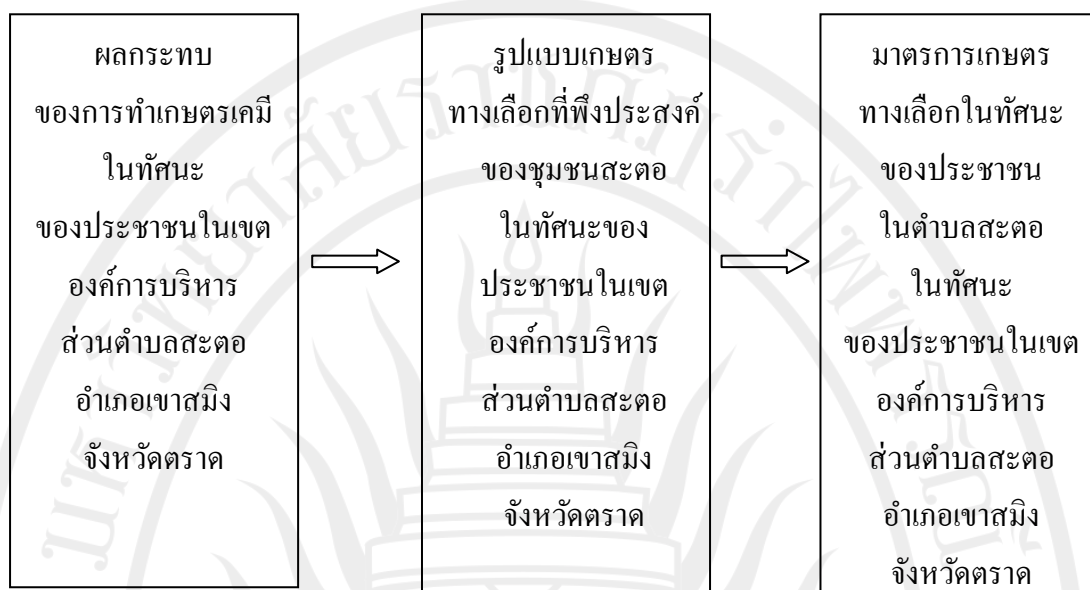
7. เกษตรทฤษฎีใหม่ (New Theory Agriculture) หมายถึง เกษตรที่ทำไว้ให้พอกินก่อนเหลือจึงขาย ต้องพึ่งพาตนเองให้ได้ก่อนแล้วจึงพึ่งปัจจัยภายนอก เกษตรกรรายย่อยสามารถอยู่ได้ เป็นเกษตรที่มีแนวคิดและทฤษฎีในการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกิดเป็นงานที่ดำเนินการโดยง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อนและสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่และระบบนิเวศโดยส่วนรวมของธรรมชาติ ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้ทรงคิด และคำนวณตามหลักวิชาการ ถึงวิธีการบริหารทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนสภาพทางสังคมของชุมชนนั้น ๆ

8. วนเกษตร (Agro Forestry) หมายถึง การใช้ที่ดินในการผลิตพืชและสัตว์ให้มากชนิดหรือมีความซับซ้อนและหลากหลายทางชีวภาพใกล้เคียงธรรมชาติมากที่สุด หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การทำเกษตรร่วมกันกับการอนุรักษ์ป่าไม้ ไม่ทำลายป่า โดยมีรากฐานหรือปัจจัยการผลิตที่มาจากท้องถิ่นเอง ทั้งนี้การทำวนเกษตรจะมีลักษณะแตกต่างหรือผันแปรไปตามสภาพพื้นที่ รวมถึงทัศนคติ ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และความรู้ ความสามารถในการจัดการของแต่ละท้องถิ่นเอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสำรวจองค์ความรู้ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยสามารถกำหนดสมมุติฐานการวิจัยเชิงคุณภาพได้ดังต่อไปนี้

1. ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ อำเภอลำดวน จังหวัดตราด เห็นว่าการทำเกษตรเคมีส่งผลกระทบต่อในเชิงลบเป็นหลัก
2. ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะตอ อำเภอลำดวน จังหวัดตราด เห็นด้วยกับการทำเกษตรทางเลือกมากกว่าเกษตรเคมี